

<https://sites.google.com/koippo.in.ua/susp/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0>.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
2. Лист МОНУ від 30.08.2024 № 1.1/15776-24 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>
3. Наказ МОН України від 09.08.2024 №1120-24 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf>
4. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу на другому циклі базової середньої освіти - базове предметне навчання (7-9 рік навчання). URL: https://drive.google.com/file/d/1-lvTzt93VsaZH3unRZPN0Fe_T6VY-E9z/view?usp=sharing
5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. НУШ: навчально-методичний довідник для педагогів закладів загальної середньої освіти (базова освіта): громадянська та історична освітня галузь. URL: <https://sites.google.com/koippo.in.ua/susp/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0>
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 липня 2024 року № 1072 «Про затвердження концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-reformuvannia-istorychnoi-osvity-v-systemi-zahalnoi-serednoi-osvity>
8. Професійна позиція: думки, аргументи, факти: зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції, 26-28 квітня 2023 року / укладачі: Черткова Н.С., Відіборенко І.В. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 112 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1DiXxrzivEkEM3oy_SHmLFKWILaEJcb1D/view?usp=sharing
9. Компетентісно орієнтована базова середня освіта нової української школи через призму значущих аспектів вітчизняного та зарубіжного досвідів: колективна монографія [за заг. ред. Л. Голодюк]. Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем», 2024. 224 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО» В 8 КЛАСІ НУШ

Вікторія КОНДРАТОВА,

*завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук;*

Олена КАЛАШНИКОВА,

*вчитель музичного мистецтва
комунального закладу «Ліцей «Мрія» Кропивницької міської ради»;*

Анна ОРЛОВА,

*вчитель образотворчого мистецтва
комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5»
Бобринецької міської ради Кіровоградської області;*

Ірина ЖИГАН,
*учитель образотворчого мистецтва
комунального закладу «Фортчна гімназія Кропивницької міської ради»*

Метою мистецької освітньої галузі в 5-9 класах є: цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні [1].

Мистецька освіта будується на підґрунті компетентнісного, інтегративного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів, які зумовлюють дидактично доцільне визначення змісту навчання мистецтва і широку палітру методичного інструментарію вчителя.

Компетентнісний підхід розглядається як з позиції цілей і результатів загальної мистецької освіти, які вимірюються у відповідних формах контролю та оцінювання учнів, так і з позиції організації процесу навчання: добору доцільного змісту і художньо-педагогічних технологій, спрямованих на практико орієнтовані й творчі види діяльності учнів, здатних демонструвати набуті компетентності.

Особистісно зорієнтований підхід сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання, забезпечує розкриття творчого потенціалу і розвиток індивідуальних художніх здібностей.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток і застосовування художньо-творчих навичок, здатності до розв'язання завдань з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, сприяння розвитку агентності – здатності робити власний вибір та приймати рішення, щоб впливати на події та світ навколо (учні постійно живуть і розвиваються у парадигмі «я відповідальний, впливовий, від мене залежить чи відбудуться зміни на краще (в тому числі і зі мною)», тобто: «я хочу, я вмію, я можу, я буду, я відповідальний».

Інтегративний підхід виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків із предметами інших освітніх галузей, інтеграції навчання мистецтва із соціокультурним середовищем.

Культурологічний підхід зумовлює розгляд мистецтва в широкому культурологічному контексті, в єдності цінностей культури національної та зарубіжної, народної і професійної, елітарної і популярної, традиційної та інноваційної; в результаті такого підходу в учнів має сформуватися цілісний художній образ світу, готовність до діалогу культур і бажання збагачувати особистісний культурний потенціал за допомогою ресурсів світового мистецтва.

Для успішної реалізації мистецької освітньої галузі у 8 класі учителю потрібно:

1) знати і розуміти вимоги Державного стандарту базової середньої освіти для 7-9 класів нормативні документи:

– концепція «Нова українська школа»

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>;

– Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898>;

– професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf;

– наказ МОН України від 09.08.2024 №1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5 - 9 класів закладів загальної середньої освіти» <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>;

– наказ МОН України від 02.08.2024 №1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>;

– лист МОН України від 14 березня 2025 року № 1/4895-25 «Про окремі питання оцінювання результатів навчання» https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/94270/;

2) проаналізувати всі модельні навчальні програми для 7-9 класів <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/mystets-ka-osvitnia-haluz/> та визначити для себе особливості та переваги вибраної;

3) опрацювати і використовувати на практиці методики, які дозволяють реалізувати інтегративний, діяльнісний та компетентнісний підходи;

4) уміти складати власну навчальну програму, якісно заповнювати резервні години типових навчальних програм;

5) бути креативним;

6) створювати комфортне освітнє середовище для учнів класу та ефективно його застосовувати.

Підготуватися до викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» допоможуть матеріали, розміщені на сайті кафедри дошкільної та початкової освіти КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського» у розділі «Нова українська школа. 5-9 класи» <https://surli.cc/vtmekc>.

У 8 класі інтегрований курс «Мистецтво» викладається за такими модельними навчальними програмами:

– Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гайдамака О. В., Лемешева Н. А.) https://drive.google.com/file/d/17B_8eSu8wIoefnQJhFJe2w7J7XxbGavd/view

– Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.) <https://drive.google.com/file/d/1LOEwEAH9-fmGV8823ZR39nFO7pFDGro9/view>

– Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О. А., Власова В. Г., Гринишина Л. М., Кізілова Г. О., Лобова О. В., Назар Л. Й.) https://drive.google.com/file/d/1IozJ5zruV_a8GZUkPiYG9uixEyoNjjT0/view

– Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.) <https://drive.google.com/file/d/1qljfqlrAA2laEVhX2bN5MDvpW37gwRCk/view>

Проаналізуємо, що саме вивчається у 8 класі за цими програмами.

У модельній навчальній програмі «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гайдамака О. В., Лемешева Н. А.) зазначено, що тема року: «Світ мистецьких образів минулих епох».

Візуальні мистецтва. Розглядаються характерні художні ознаки художнього стилю (візантійський, романський, готичний, Ренесанс, бароко, рококо, класицизм, романтизм тощо) у творах образотворчого/візуальних мистецтв минулих епох. Синтез мистецтв. Практична діяльність:

1. Аналіз-інтерпретація творів мистецтва, визначення найсуттєвіших ознак певного художнього стилю.

2. Порівняння стильових особливостей європейського та українського мистецтва.

3. Дослідження художніх образів творів мистецтва минулого, прояву художніх рис різних стилів у сучасному мистецтві.

4. Виконання практичних робіт у різних художніх техніках (у тому числі з використанням цифрових технологій) із висвітленням ознак певного стилю мистецтва.

5. Здійснення/створення віртуальних екскурсій про мистецтво стилів минулих епох.

Музичне мистецтво. Розглядаються особливості музичного мистецтва в епоху Античності, Середньовіччя, «Нового часу». Види і жанри музичного мистецтва: характерні ознаки в межах художнього стилю. Практична діяльність:

1. Виконання вокальних творів (зокрема, за ініціативою учнів).

2. Музикування/створення музичного, ритмічного, звукового супроводу.

Сценічні мистецтва. Театр в епоху Античності, Середньовіччя, «Нового часу». Танцювальне мистецтво минулих епох. Практична діяльність:

театралізація, інсценізація, фільмування (створення відео); створення фото/колажів тощо на певну тему. Виконання рухів (зокрема танцювальних) під музичний/ритмічний супровід.

Екранні мистецтва. Кінематограф про мистецтво минулих епох. Практична діяльність: фільмування (створення відео); створення фото/колажів тощо на певну тему.

У модельній навчальній програмі «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.) вивчаються теми: «Подорож мистецтвом минулих епох» та «У світі мистецтва минулих епох». Розглядаються особливості розвитку архітектури, скульптури, живопису, декоративного мистецтва; театрального та музичного мистецтва.

Тема 1. Подорож мистецтвом минулих епох

– Античний стиль в мистецтві. Мистецтво Давньої Греції й Давнього Риму.

– Мистецтво та культура грецьких міст Причорномор'я.

– Візантійський стиль у мистецтві.

– Романський та готичний стилі.

– Мистецтво епохи Відродження.

– Особливості професій пов'язаних із мистецтвом.

Тема 2. У світі мистецтва минулих епох

– Стиль бароко та рококо у країнах зарубіжжя та України.

– Розвиток класицизму в мистецтві зарубіжних країн та України.

– Романтичний стиль та стиль реалізм.

У модельній навчальній програмі «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О. А., Власова В. Г., Гринишина Л. М., Кізілова Г. О., Лобова О. В., Назар Л. Й.) розглядаються стилі у музичному та образотворчому мистецтві за такими темами:

Тема 1. Погляд на світ крізь призму давніх цивілізацій

Стиль у музичному мистецтві. Музика як світовідчуття народів та етносів. Музика Африки, Австралії, Океанії; Далекого і Близького Сходу; етносів Американських континентів та Європейського регіону. Музика прадавньої України. Первісний музичний інструментарій: спільне в різних культурах. Музична археологія. Етнічне в мистецтві. Автентичні зразки та фольклорні стилізації у творчості композиторів. Стилiзація. Синкретизм. Рондо. Варіації. Куплетна форма.

Стиль в образотворчому мистецтві. Стиль в образотворчому мистецтві. Вплив вірувань на мистецтво прадавніх культур. Стильові особливості мистецтва етрусків, Месопотамії та Єгипту. Трипілля. Декорування виробів дрібної пластики. Система знаків як спільний елемент. Петрогліфи.

Синтетична лінія: ігри і танці народів світу.

Тема 2. Мистецька картина життя очима античної людини

Музичні мотиви в міфах Давньої Греції. Античні теми і сюжети в різних музичних і музично-сценічних жанрах. Музична картина Всесвіту в античній «гармонії сфер». Мистецтво Скіфії і Причорномор'я.

Образотворче мистецтво античних Греції та Риму як відображення духовного розвитку суспільства. Образотворче мистецтво скіфів. Основні елементи мови мистецтва: лінія, форма, колір, текстура, об'єм та простір.

Тема 3. Чи справді Середньовіччя похмуре?

Музичні подорожі добою Середньовіччя. Музика Візантії. Музична культура України. Руси: музика княжого двору; церковна музика (давні розспіви та дзвонарство). Музика в Західній Європі доби Середньовіччя. Світська музика в Західній Європі: трубадури, трувери, мінезингери, барди; замкова музика. Сакральна музика: гімн, хорал, поліфонія.

Образотворче мистецтво Середньовіччя: віддзеркалення естетичних ідеалів доби. Мистецтво Візантії, Мистецтво України-Руси Романський стиль. Готика. Скульптура, ілюміновані рукописи, монументальний живопис (вітражі, фрески, мозаїки). Іконопис.

Синтетична лінія: історичні реконструкції доби в художніх та навчально-документальних фільмах.

Тема 4. Ренесансна людина: хто вона?

Музичний Ренесанс. Універсалізм особистості та гуманістичний світогляд. Жанри світської і церковної музики. Меса. Хорал. Мадригал. Шансон. Українська музика доби Ренесансу. Лаврське багатоголосся. Лютня. Кобза.

Образотворче мистецтво. Ренесансне чуття досконалості форми. Лінійна перспектива. Колір і техніка в Ренесансі. Фреска, темпера та олія. Скульптура, живопис, графіка та архітектура доби. Архітектурні зразки доби в Україні. Оборонні фортеці України. Витонченість постатей, благородство колористичних гармоній - ознаки українського іконопису. Знакові аксесуари та символіка українського парадного портрету.

Синтетична лінія: Ренесансний театр.

Тема 5. Від бароко до рококо

Музичне бароко як віддзеркалення бурхливої динаміки життя. Інструментальна музика. Концерто grosso і концерт. Розквіт вокально-інструментальних жанрів. Фуга. Кантата. Ораторія. Вишукане рококо в програмній клавесинній музиці. Українське музичне бароко: Кобзарський епос, жанр думи. Партесний спів. Химерне бароко та грайливе рококо. Європейські мистецькі постаті доби бароко. **Відображення світогляду доби у творах живопису, скульптури та архітектури.** Українське бароко в творах скульптури,

архітектури та іконопису. Розвиток живопису та мистецьких ремесел в добу рококо. Рококо і ужиткове мистецтво на землях України.

Синтетична лінія: шкільний театр: канони акторської гри, драматургія, сценографія.

Тема 6. «Взірцевий» класицизм

Генії **музичного класицизму**. Віденські класики. Симфонія. Симфонічний цикл. Квартет. Український хоровий концерт.

Канони класицизму в живописі. Портрет. Принципи античного мистецтва в архітектурі класицизму. Симетрія і розкіш французьких парків. Класицизм в Україні. Видатні постаті і твори українського класицизму.

Синтетична лінія: класицистичні риси в операх.

Тема 7. Мрії і міфи романтизму

Пошуки мрії і контрасти **музичного романтизму**. Національні барви в музиці романтиків. Цикл. Інструментальна мініатюра. Програмність як феномен публічного виконавства. Генії українського романтизму – творці музики різних жанрів.

Втеча в ідеалізоване минуле або у вимріяне майбутнє **у творах образотворчого мистецтва**. Зображення сильних пристрастей і характерів. Особливості жанрового живопису доби романтизму. Український романтизм: захоплення фольклором і народною мистецькою творчістю.

Синтетична лінія: романтичний балет.

Тема 8. Реалістичний погляд на світ

Прагнення правдивого зображення характерів в оперному жанрі. Опера – головний жанр, який правдиво передає події. Веризм в італійській опері.

Достовірність у художніх дослідженнях навколишнього світу. Відображення життя простої людини у творах живопису та графіки. Реалістичне тлумачення дійсності у зображенні усіх прошарків суспільства. Психологічний та соціальний портрет у творах європейських та українських живописців і графіків.

Синтетична лінія: драматичний театр (театр корифеїв).

Тема 9. Миттєвість вражень у художніх образах

Швидкоплинність і примхливість настроїв Колористичність тембрів і гармонії. Звукопис. **Музичні засоби імпресіонізму**. Імпресіоністичні ознаки в музиці українських митців. Синкретизм мислення.

Образотворче мистецтво. Імпресіонізм як відгук на стрімкий промисловий розвиток. Прагнення відобразити миттєвості життя. Відмова від студійного живопису на користь роботи на пленері. Особливе місце світла у творах імпресіоністів. Імпресіонізм в європейській скульптурі. Український імпресіонізм.

Синтетична лінія: злиття музики і живопису.

У модельній навчальній програмі «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.) тема I семестру: «Стилі та напрями мистецтва: античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс», II семестру – «Стилі та напрями мистецтва: бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм». Дані теми розглядаються за модульною структурою.

ВАРІАНТ 1 МОДУЛЬНОЇ СТРУКТУРИ:

Модуль 1. Стилі мистецтва від найдавніших цивілізацій до кінця Середньовіччя. Античне мистецтво – колыска європейської цивілізації. Досягнення в архітектурі, скульптурі. Мистецтво Північного Причорномор'я і Скіфії. Скіфський «звіриний» стиль у декоративному мистецтві, золотарстві. Мистецькі перлини Візантії, Київської держави. Храм – взірць синтезу мистецтв. Романський стиль в архітектурі (замки, фортеці). Лицарський кодекс честі. Готика. Кам'яне мереживо соборів, світське будівництво. Книжкова мініатюра.

Модуль 2. Мистецтво Відродження. Італійський Ренесанс: орієнтація на ідеали античності, гуманістичний світогляд. Досягнення в архітектурі, скульптурі, живописі. Північне Відродження. Демократизм живопису: зображення людей у повсякденні. Українське Відродження в архітектурі.

Модуль 3. Від бароко до класицизму. Риси бароко в архітектурі, скульптурі, інтер'єрах (динамічність, декоративність, химерність форм). Живопис «великих» і «малих» голландців. Національні ознаки українського бароко в архітектурі, скульптурі, живописі (парсуна), книжковій графіці. Галантний стиль рококо. Розкіш оздоблення палаців, меблів. Мейсенська порцеляна. Творчість клавесиністів. Риси стилю класицизм. Синтез мистецтв у палацово-парковому ансамблі. Класицизм в українській архітектурі (палаці, маєтки), скульптурі (пам'ятники), живописі (парадний і камерний портрети).

Модуль 4. Романтизм і реалізм. Романтичний стиль у живописі. Тематика і особливості стилю реалізм в образотворчому мистецтві. Українські митці-корифеї епохи панування романтизму і реалізму.

Модуль 5 (наскрізний). Секрети творчих професій у царині мистецтва.

ВАРІАНТ 2 МОДУЛЬНОЇ СТРУКТУРИ:

Модуль 1. Стилі та напрями візуальних мистецтв (античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс, бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм).

Модуль 2. Стилі та напрями музичного і театального мистецтв (античний, візантійський, готичний, Ренесанс, бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм).

Модуль 3 (наскрізний) Секрети творчих професій у царині мистецтва.

Міжгалузовий інтегрований курс «Драматургія і театр» належить до вибіркового освітнього компонента [2]. Якщо ЗЗСО вибирає даний курс, то може бути створений гнучкий навчальний план, у якому міжгалузовий інтегрований курс відвідуватимуть міжкласні групи. Години для вибірових освітніх компонентів мають бути зазначені в розкладі. Рішення про оцінювання учнів з курсу «Драматургія і театр» ухвалює педагогічна рада; рішення про домашні завдання ухвалює педагог, який веде курс.

Метою міжгалузового інтегрованого курсу «Драматургія і театр» є розвиток особистості учня та учениці, їхніх мовних, читацьких та комунікативних здібностей; здатності сприймати театр як специфічний мистецький простір для здобуття досвіду рефлексій та інтерпретацій; досліджувати форму та зміст сценічної творчості; проявляти емоційний інтелект, творче мислення, ініціативність, самосвідомість й самоєфективність, уміння комунікувати з іншими, долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами; бути залученим до культурних процесів в Україні.

Моделна навчальна програма «Драматургія і театр» спрямована на формування наскрізних умінь, спільних для всіх ключових компетентностей, і відповідає компетентнісному потенціалу мовнолітературної та мистецької освітніх галузей.

Серед пріоритетів викладання міжгалузового інтегрованого курсу є інтеграція різних видів діяльності; підтримка позитивної взаємодії учнів для досягнення спільних цілей (створення колективного творчого продукту); фасилітація читацьких інтересів та задоволення потреб школярів у взаємодії з мистецтвом, зокрема різними видами театру; обмін творчим досвідом, зокрема у сфери акторської майстерності.

Вивчення окремих тем може бути реалізовано як в межах класно-урочної системи, так і з використанням інших форм освітньої діяльності (навчальні екскурсії, відвідування мистецьких заходів, проєкти тощо).

Інтеграція мистецької освітньої галузі з мовно-літературною на уроках «Драматургії і театру» надає такі переваги: розвиток образотворчих навичок; участь у заходах та виховання впевненості; навчання, засноване на мистецтві сценічної діяльності, що полегшує візуальне розуміння процесів, які відбуваються протягом підготовки п'єси; мистецька освіта на уроках «Драматургії і театру» сприяє розвитку творчості, критичного мислення, навичок спілкування, публічних виступів та командної роботи, естетичної чутливості та культурної обізнаності, інтересу до мистецтва на все життя.

Тематика розділів програми 8 класу дозволяє розширити уявлення учнів про історію розвитку європейського театру і пройти шлях від реалізму XIX століття на сцені крізь авангардний театр першої половини XX століття до

сучасного театру («Умовність та реальність у театрі епохи реалізму», «Актор і глядач в українському театрі корифеїв», «Взаємодія акторів у реалістичному театрі», «Вічні сюжети та образи в театрі. Велика реформа театру. Шлях до модернізму», «Суспільне та духовне призначення актора та театру в епоху модернізму», «Епічний театр. Театр жорстокості», «Драматург і актор у документальному театрі», «Експеримент на театральній сцені в епоху авангарду»). Наприкінці року учні знайомляться з прикладом неєвропейського театру: «Компоненти традиційних африканського та індійського театрів»).

У межах кожного тематичного розділу програма передбачає театральні практики (рольові ігри, імпровізація, інсценізація тощо), які описані в орієнтовних видах навчальної діяльності. Знайомство учнів зі специфікою певної епохи в 7 – 8 класах відбувається через сценічне читання уривків та театралізацію фрагментів (дій, картин) найбільш яскравих творів-представників певної епохи.

Програма передбачає нерозривний зв'язок процесів опанування знань зі сфери драматургії та театру і отримання досвіду сценічної творчості. Це зумовлює шляхи її реалізації та особливості організації освітнього процесу. Корисним для вчителя може стати «Словник театральних термінів», який супроводжує майже всі розділи програми. Використання в програмі театральних практик робить літературний твір основою як для його аналізу, інтерпретації, оцінювання тощо, тобто для читацької діяльності, так і для розгортання видів діяльності, пов'язаних з удосконаленням свого мовлення та психофізичної виразності, тобто мистецької діяльності. Для забезпечення індивідуального самовияву учнів та взаємодії між ними програма спрямована на залучення учнів та учениць як до театральних практик, так і до реальної мовленнєвої практики (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі, інтерв'ю тощо). Знайомство учнів з історією театру дозволяє їм продовжити досліджувати акторську експресію в європейському театрі, зосереджуючи увагу на культурних та історичних відмінностях в сценічній поведінці акторів різних епох та різних культур.

У 8 класі програма не передбачає створення учнями «вистави року», але в кінці кожного семестру учні паралельних класів можуть пропонувати для перегляду добірку театралізованих фрагментів з опрацьованих п'єс.

Модельна навчальна програма «Драматургія і театр» визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів 7-9 класів, які відповідають певним орієнтирам для оцінювання з мовно-літературної освітньої галузі та мистецької галузі. Вона знайомить з основними поняттями драматургії (жанри, структура п'єси, персонажі), історією розвитку світового та українського театру, різними видами театру; акторською майстерністю (вивчення складових акторської майстерності, вправи на розвиток голосу, дикції, міміки, жестів, рухів, формування сценічного образу, взаємодії з партнерами; основами

режисерської роботи, поняттями сценографії, костюму, гриму, світла, музичного оформлення вистави); передбачає критичне читання п'єс, їх інтерпретацію, аналіз характерів персонажів, сюжетних ліній, ідейного змісту; творчу діяльність (рольові ігри, імпровізація, створення медійного продукту (відеоролики, подкасти, презентації), театральні проєкти, інсценування фрагментів п'єс або цілих творів.

На уроках інтегрованого курсу «Мистецтво» можуть бути організовані: індивідуальна, парна, групова види діяльності.

Індивідуальна діяльність на уроках мистецтва може бути різноманітною, включаючи творчі завдання, самостійне дослідження, вибір власних тем та стилів, а також самооцінку роботи. Ця форма роботи дозволяє учням виразити свою індивідуальність та розвинути власні здібності. Роль вчителя при індивідуальній роботі учня на уроці полягає в створенні підтримуючого і стимулюючого середовища, а також у забезпеченні належної організації та керівництва процесом. Це і мотивація та підтримка, і консультації і поради, а також, контроль і корекція.

Методи індивідуальної роботи з учнями на уроках мистецтва

Метод «Музичний щоденник». Завдання: після прослуховування музичного твору учень індивідуально записує свої враження:

- Назва твору, автор.
- Які емоції викликав?
- Які образи уявлялися?
- Чи сподобався твір і чому?

Мета: розвиток емоційної чутливості, навичок самовираження.

Аналіз музичного твору.

Послухайте за QR-кодом твір Ференца Ліста «Кампанелла»* із циклу «Карнавал». Підкресліть вид аранжування, який використав композитор-романтик у цьому творі.

Андреа Кефалі
Портрет Нікколо Паганіні

обробка
переклад
оркестровка
транскрипція

Анрі Леманн
Портрет Ференца Ліста

Самостійне опрацювання матеріалу. Наприклад, вправа: Знайдіть у відкритих джерелах інформацію, де в Україні можна побачити пам'ятки архітектури в стилі рококо. Узагальніть здобуті відомості й складіть інтерактивний фотоколаж «Віртуальна подорож у минуле». У разі потреби зверніться по допомогу до вчителя (вчительки) інформатики.

Робота за QR-кодами.

Прочитайте текст за QR-кодом. Заповніть таблицю «Стиль реалізм у театральному й музичному мистецтві». Послухайте арію Ріголетто з однойменної опери Джузеппе Верді. Розкажіть про свої враження від музики.

Театр	Музика
Основні риси	Основні риси
Представники	Представники

Перегляньте відео за QR-кодом. Створіть ескіз трипільського орнаменту для оздоблення грецької ваз (графічна або живописна техніка за власним вибором).

Порада: 1. Оберіть форму грецької ваз за поданим зразком. 2. Виконайте лінійний малюнок даної ваз на аркуші паперу формату А4. 3. Складіть орнамент з трипільських символів. 4. Оздобте орнаментом грецьку вазу. 5. Виконайте зображення в кольорі.

[3]

Метод «Онлайн-тестування» – індивідуальне виконання тесту або музичної вікторини (наприклад, у Google Forms, Kahoot). Мета: перевірка знань, активізація уваги через гейміфікацію. Наприклад, по завершенню II семестру можна запропонувати учням квест «Скарби знань: розгадай назву стилю» <https://wordwall.net/uk/resource/91789980> (узагальнюючи опанований матеріал у 8 класі, підлітки відкривають коробки, дають відповіді на запитання та збирають літери, щоб скласти з них слово – назву наступного стилю, який будуть вивчати у 9 класі).

Індивідуальна творча робота.

Виконайте один із варіантів вправи.

1 варіант. Підготуйте плейліст «Музика романтизму».

2 варіант. Прочитайте вірш «Світові мандрівники» англійського поета-романтика Персі Біші Шеллі. Доберіть до нього музичний супровід і картини митців епохи романтизму.

О зіронько, чий довгий слід
Осяяв на хвилинку світ,
Скажи мені, куди твій літ,
В яку нічну домівку?

О місяцю з лицем блідим,
Бездомний неба пілігрим,
Скажи, за бескидом яким
Кінчаєш ти мандрівку?

О вітре, світ тобі – без меж,
Усім чужий, немилий, де ж
Ти крила втомлені складеш,
Чи в лузі, чи на морі?..

Роздивіться світліну, прочитайте текст. Створіть сенкан на тему «Театр епохи бароко».

Картина «Berenstadt, Cuzzoni and Senesino» — карикатура на виконання опери Генделя «Флавіо», створена Джоном Вандербанком у 1723 році, відображає трьох видатних персонажів епохи бароко, які відіграли важливу роль у розвитку оперного мистецтва. Наприклад, **Франческа Куццоні** — італійське оперне сопрано епохи бароко.

[3]

Метод дослідження. Приклад: дослідіть, як пов'язаний відомий львівський меценат Костянтин Корнякт із Грецією. Створіть постер з архітектурними спорудами Львова, які названо на його честь.

Під груповою освітньою діяльністю розуміють форму організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних загальною навчальною метою під опосередкованому керівництві вчителя і співпраці з учнями.

Учитель у груповій освітній діяльності керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, які він пропонує групі, та які регулюють діяльність учнів. Стосунки між учителем і учнями набувають характеру співпраці, тому що педагог безпосередньо втручається в роботу груп тільки тоді, коли в групі виникають запитання, і школярі самі звертаються за допомогою до вчителя.

Приклади групової діяльності учнів: створення колективної композиції або виконання музичного твору; створення спільної мелодії, розподіляючи ролі — вокалісти, інструменталісти, композитори; музична інсценізація або розробка сценарію; коротка театралізована постановка із живим музичним супроводом або співом; дослідження різних музичних стилів та підготовка презентації; створення музичного колажу або міксу; об'єднання кількох музичних треків або створення колажу зі звуків, що відображають певну тему або емоцію; аналіз робіт відомих художників, обговорення стилів, технік, історичного контексту; підготовка віртуальних екскурсій музеями і галереями для ознайомлення з мистецтвом різних епох; спільне створення колажів, виставок, тематичних проєктів, що сприяє командній роботі.

Робота у парах. Метод «Інтерв'ю» — дин учень ставить запитання, інший відповідає.

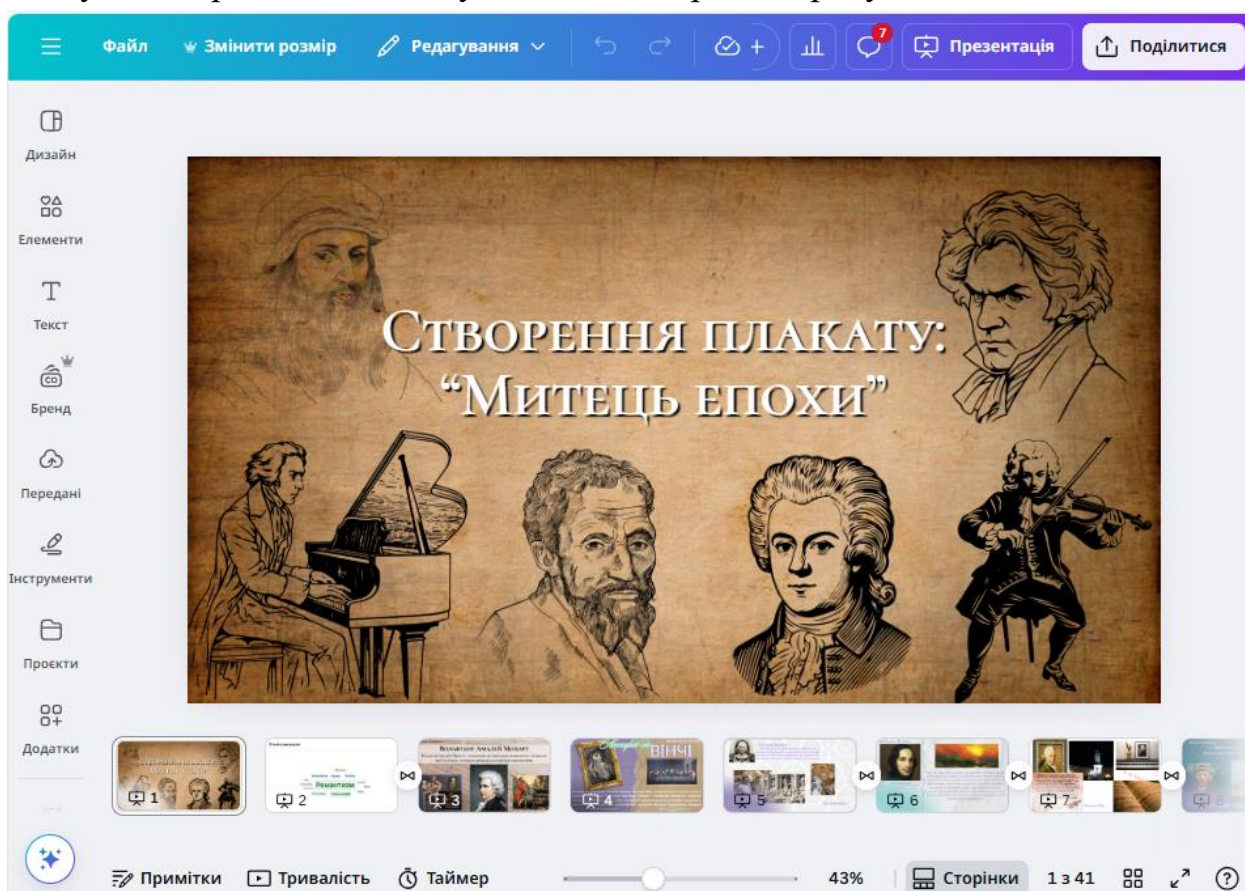
Наприклад, на уроці мистецтва на тему «Мистецтво бароко» один учень запитує про особливості стилю бароко, інший пояснює. Потім вони міняються ролями. Мета: такий метод допомагає краще зрозуміти матеріал, розвиток комунікативних навичок.

Метод «Поміркувати — обмінятися — вибрати». Він сприяє ефективному засвоєнню знань, залучає до предметної роботи учнів з будь-яким рівнем підготовки. Вчитель пропонує поміркувати та написати на невеликому аркуші три слова, що стосуються теми уроку або проблеми. Потім учні обмінюються

аркушами і спілкуються протягом 2 хвилин, відбираючи з шести слів три найточніших та оголошують їх класу. Після повідомлення всіх результатів, учням пропонується відібрати з усіх записаних слів три ключових слова та скласти речення. Завдяки цьому прийому можна за короткий час виконати роботу, на яку інколи не вистачає навіть уроку.

З метою розвитку в учнів умінь працювати з онлайн-сервісами, графічними редакторами, можна запропонувати створити інформаційно-візуальний плакат «Митець епохи» за допомогою Canva. Це може бути як спільна робота в одному документі чи індивідуальна. Для спільної роботи вчитель має створити спільний документ/ презентацію, з відкритим доступом, виділити для кожного учня окрему сторінку та спостерігати за виконанням роботи в реальному часі, це дасть змогу спостерігати за діями учнів та за потреби коригувати.

Варто учням пригадати важливі правила створення плаката та пояснити послідовність виконання.

Правила плаката:

1. Одна чітка тема або повідомлення.
2. Короткі тексти, заголовки, підпункти.
3. Великий, контрастний і помітний з першого погляду заголовок, що привертає увагу.
4. Якісне зображення.
5. Єдиний стиль: кольорова гама – 2-3 кольори, що поєднуються між собою і відповідають темі.

6. Шрифти мають бути узгодженими.

7. Чітка композиція, дотримання візуального балансу: заголовки вгорі, текстові блоки – зліва направо або згори вниз, зображення – поруч із відповідним текстом.

8. Розмір і пропорції: зображення і текст мають бути достатньо великими для читання.

9. Чистота і охайність: уникати зайвих елементів.

10. Оригінальність: додати цікавий факт, власну думку, цитату або візуальний символ.

11. Коректність: уникати помилок в тексті, упевнитись, що текст відповідає змісту, перевірити джерела інформації.

Плакат має привертати увагу, передавати ідею швидко і зрозуміло, бути візуально привабливим.

Покрокове виконання:

1. Оберіть митця та дізнайтесь про нього.

Виберіть художника, скульптора, архітектора або іншого митця (наприклад, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Ван Гог, Кандинський, Марія Примаченко).

Дослідіть коротку інформацію:

- Ім'я, роки життя.
- Епоха (Ренесанс, Бароко, Модерн тощо).
- Стиль і напрям.
- Відомі твори.
- Цікаві факти.

2. Увійдіть до канви, та створіть макет.

- Зайдіть на сайт www.canva.com.
- Натисніть «Створити дизайн», «Плакат» (формат А4).
- Оберіть порожній макет або готовий шаблон (введі в пошук: «poster», «history», «artist», «timeline»).

3. Додайте заголовок.

- Впишіть назву плаката – «Митець епохи: [Ім'я]», наприклад: «Митець епохи: Ван Гог».
- Використайте інструмент «Текст» «Додати заголовок».
- Оберіть шрифт, колір і розмір, який відповідає стилістиці епохи.

4. Додайте зображення митця та його творів.

У «Елементах» або «Фотографіях» знайдіть: портрет художника, 1–3 приклади його творів. Також можете завантажити зображення з комп'ютера

через кнопку «Завантаження». Розмістіть портрет – у верхній частині, твори – поряд або нижче.

5. Напишіть коротку інформацію: ім'я, роки життя, цікаві факти про творчість, стиль (3–5 речень, бажано у формі інфографіки чи підпунктів).

6. Додайте цікаві факти або цитату. Наприклад: «Я мрію писати так, як співає вітер» (Ван Гог).

7. Оформіть плакат. Додайте **декоративні елементи** відповідно до епохи: рамки, орнаменти, мазки пензля, фактури. Оберіть фон (нейтральний або тематичний, наприклад, текстура полотна або старовинного паперу). Додайте кольоровий акцент.

8. Збережіть (якщо робота індивідуальна). Натисніть «Поділитися», «Завантажити», оберіть PDF для друку або PNG. Збережіть.

На плакаті має бути:

- ім'я митця та назва плаката;
- фото або портрет;
- коротка біографія;
- зображення 1–3 творів;
- стиль або напрям, до якого належить;
- цікаві факти або цитата;
- естетичне оформлення.

Гетман Олена Вікторівна

Піт Мондріан

Піт Мондріан вважається одним з основоположників абстрактного живопису. Подейкують, що його успіх криється у ризик, адже його сміливий вибір та готовність експериментувати справили чималий вплив на сучасників і породили нові напрями у мистецтві. Цього знамените поєднання червоного, жовтого та синього кольорів на полотні у вигляді простих геометричних фігур – далеке від традиційного живопису та досконале водночас.

Ліпін Юрій Миколайович

Мистецтво примітивізму

М. Примаченко «Ушатка ізловила рака
А рак не дурак як укується буде знає», 1983

М. Примаченко «Бичок», 1984

М. Примаченко «Крилатий кінь», 1982

М. Примаченко «Пікар», 1936

Марія Примаченко (1909–1997) – народна художниця, чиї роботи стали символом **наївного народного стилю (примітивізму)**. Марія Примаченко написала **понад 800 картин**, зображуючи **фантастичних звірів і рослини**, що увібрали в себе національні традиції та водночас були унікальним витвором художниці, її реакцією на історичні події та власні переживання, зізнанням у любові своєму дому і саду.

Додатково (за бажанням):

- Власний вислів-рефлексія: *«Мене вразило в творчості митця...»*
- QR-код з посиланням на відео або віртуальний музей.
- Посилання на музичний твір.

Антоніо Лусіо Вівальді

Антоніо Лусіо Вівальді (4 березня 1678–28 липня 1741) був італійський бароко композитор, віртуоз скрипаль, вчитель і клірик. Народився у Венеції, він визнаний одним з найбільших композиторів бароко, і його вплив за життя було широко поширене по всій Європі. Він відомий головним чином тим, що склав безліч інструментальних концертів, для скрипки і безлічі інших інструментів, а також священних хорових творів і більше сорока опер. Його найвідоміша робота – серія скрипкових концертів, відомих як «Чотири пори року».

“Чотири пори року.”
Весна

Скрипка Страдіварі

До уроків інтегрованого курсу «Мистецтво» у 8 класі під час дистанційного навчання, і на уроках offline зручно та ефективно використовувати експлейнери (відеолекції) – відеоматеріали до уроків. Основною метою створення експлейнерів є перегляд відео на уроці для засвоєння нового навчального матеріалу, спостереження та аналізу творів мистецтва – динамічна зміна картинки краще привертає увагу учнів і можна менше роздруковувати наочність. Інший варіант застосування – для

учнів/учениць, які хочуть поглибити набуті знання на уроці або пропустили певну тему – переглянути вдома відеоматеріал як додаткове домашнє знання або перед опрацюванням нової теми задати учням самостійно ознайомитися із навчальним матеріалом переглянувши відео вдома, що дає можливість на уроці на базі отриманих знань вивчати тему більш поглиблено.

Перевагами створення експлейнеру (відеолекції) за допомогою платформи графічного дизайну Canva:

- 1) для створення таких відеоматеріалів не потрібен відеоредактор;
- 2) багатофункціональність:
  - використання презентації на уроці online/offline;
  - роздруковувати слайди та використовувати як звичайну наочність (за відсутності світла тощо);
  - завантажити у YouTube, таким чином створити відеолекцію.

Алгоритм створення експлейнеру (відеолекції) Canva + YouTube:

1. Після створення презентації у Canva, натискаємо «Файл» у лівому верхньому куті. Щоб завантажити, натискаємо «Скачати». Потім натискаємо на стрілку та обираємо формат «Відео MP4». За необхідності змінюємо налаштування та натискаємо «Завантажити».

2. Відкриваємо YouTube, у правому верхньому куті натискаємо на стрілку «Завантажити». У вікно «Завантажити» відео перетягуємо відеофайл із відеопрезентації або натиснути «Вибрати файли» та знайти відеофайл у відповідній папці.

3. У полі «Назва» написати назву відео, «Опис» – за необхідності, зазначити деталі або опис відео.

4. Для того, щоб обрати обкладинку відео, потрібно натиснути «Завантажити файл» або «Автоматично створено» та обрати із трьох варіантів кадрів відео.

5. Для того, щоб зберегти відео до списку відтворення, натискаємо «Вибрати» та ставимо прапорець напроти назви потрібного списку відтворення та натискаємо «Готово».

6. Потім потрібно відповісти на питання «Це відео призначене для дітей?» та обрати із двох запропонованих варіантів «Так, цей контент призначено для дітей» або «Ні, це відео не для дітей», після чого у правому нижньому куті натиснути «Далі».

7. За необхідності, у полі «Елементи відео» можна додати субтитри та кінцеву заставку і натиснути «Далі». У полі «Перевірки» – ознайомитися із результатами перевірки щодо авторського права і натиснути «Далі».

8. У полі «Видимість» натиснути «Приватне» і у правому нижньому куті натиснути «Зберегти».

9. У правому верхньому куті натиснути на коло із зображенням свого каналу та обрати «YouTube Студія».

10. У YouTube Студії на панелі інструментів ліворуч натиснути «Контент». Напроти потрібного відео натиснути на значок олівця «Деталі». За необхідності можна редагувати назву відео, опис, обкладинку.

11. На панелі інструментів ліворуч натиснути «Редактор», який дає можливість обрізати та поділити відео, розмити, додати аудіо, кінцеву заставку, інформаційні картки. Натискаємо «Аудіо».

12. У правому верхньому куті вікна «Заміна звуку» натиснути «Фонотека». Тут можна обрати музичні композиції без порушення авторського права відповідно до жанру, настрою, виконавця, тривалості. Ліворуч від назви музичної композиції, яка до вподоби, натиснути за зірочку.

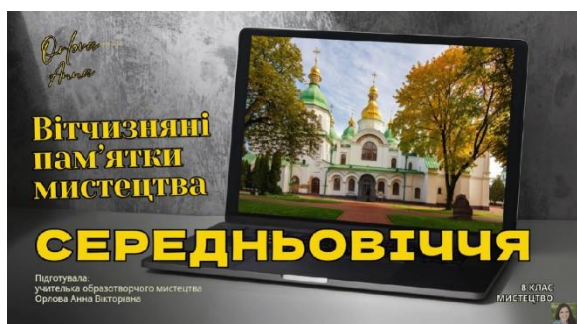
13. Повернувшись у попереднє меню YouTube Студії у вікні «Заміна звуку» натиснути «Позначене зірочкою» та напроти обраної музичної композиції натиснути «Додати». Після цього на часовій шкалі вище візуальної доріжки з'явиться аудіодоріжка. У правому верхньому куті натискаємо «Зберегти».

14. У вікні «Зберегти зміни?» натискаємо «Зберегти».

15. На панелі інструментів ліворуч натиснути «Деталі», у правому нижньому куті – «Деталі» та із трьох запропонованих варіантів обрати потрібне:

- «Приватне» – відео можуть дивитися лише ви й вибрані вами користувачі;
- «Не для всіх» – відео можуть дивитися користувачі, які мають посилання;
- «Для всіх» – усі можуть дивитися ваше відео.

16. У правому нижньому куті натиснути «Готово».

– <https://www.youtube.com/watch?v=HrUWEURli5I>

– <https://www.youtube.com/watch?v=dSxtelXIKE4>

Викладання мистецтва у 8 класі НУШ – це **творчий, динамічний та інтерактивний процес**, який готує учнів не лише до розуміння мистецтва, а й до активної участі в культурному житті, розвиваючи їхні здібності та допомагаючи знайти власне місце у світі. Вчитель при цьому виступає не як

єдиний носій знань, а як фасилітатор, що надихає та підтримує самостійний пошук і творчість учнів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <https://surl.li/fudxry>.
2. Модельна навчальна програма «Драматургія і театр. 7–9 класи (міжгалузовий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Старагіна І. П., Івасюк О. М., Матусяк А., Бакула Б.). URL: <https://surl.li/zqpuzl>.
3. Жиган І.М., Калашнікова О.В., Кондратова В.В. та ін. Арттехнології: навч. посібник для 8 класу ЗЗСО У 2ч. Ч. 1 / І.М. Жиган, О.В. Калашнікова, В.В. Кондратова, А.В. Проша, Л.О. Чистякова. Київ: ТОВ «ОП «Ліга крілатих», 2024. 68 с.
4. Компетентнісно орієнтована базова середня освіта нової української школи через призму значущих аспектів вітчизняного та зарубіжного досвідів: колективна монографія [за заг. ред. Л. Голодюк]. Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем», 2024. 224 с.
5. НУШ: навчально-методичний довідник (розробники: Л.Голодюк, Л. Солонько, О.Ревнивцева, І.Коса, Н.Черткова, Л.Хлань, М.Чала, В.Кондратова, О.Татаренко, Т.Железна, Н.Клімкіна). <https://sites.google.com/view/edu--method-reference-book/>

ФУНКЦІОНАЛЬНА МУЗИКА НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анатолій ТУРЧАК,

доцент кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук, професор

Функціональна музика в галузі шкільної фізичної культури — це музичний супровід освітньої, фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти. Вона використовується для конкретної дидактичної мети або інших розвивальних функцій, зокрема для створення відповідного позитивного настрою, стимуляції навчальної діяльності чи релаксації учнів в режимі шкільного дня. Функціональна музика відрізняється від традиційної, призначеної для естетичної насолоди, тим, що її основна мета — впливати на поведінку або стан дитини в певному контексті. У загальному освітньому процесі розрізняють мобілізуючу, структурно-сюжетну, фонову та заспокійливу музику. Використання функціональної музики є поширеним у багатьох сферах людської діяльності, включаючи освіту, медицину, спорт, виробництво, торгівлю та інші галузі [1].

Мобілізуюча музика в організації навчально-виховного процесу використовується для підвищення пізнавальної активності та енергетичної збалансованості учнів на уроках фізичної культури, в позаурочній та позакласній фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій роботі. Вона сприяє підвищенню концентрації, покращенню настрою та мотивації школярів до навчальної діяльності. Ключові аспекти використання мобілізуючої музики включають такі компоненти: